

УДК 811.161.2

Г.С. Кобиринка, Л.В. Рябець

Інститут української мови НАН України, м. Київ

**МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ СЕМІНАР
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ГОВІРОК У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МОВНОЇ
СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ»**

11 — 12 квітня 2019 року в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка відбувся Міжрегіональний семінар «Актуальні проблеми дослідження говірок у контексті сучасної мовної ситуації в Україні», співорганізатором якого був Інститут української мови НАН України.

Центральними напрямками роботи семінару були такі аспекти: говірки в сучасному мовному бутті України; взаємодія говірок і літературної мови; прийоми вивчення говірок; актуальні завдання дослідження поліських говірок і поширення знань про них в українському і всеслов'янському просторах.

Актуальність зібрання зумовлена численними теоретичними та практичними проблемами, необхідністю обміну досвідом щодо методів, прийомів фіксації діалектного матеріалу, його опрацювання, а також залучення залюблених у рідне слово до збору діалектного матеріалу.

У засіданні взяли участь науковці з Інституту української мови НАН України, викладачі з вищих навчальних закладів України: Глухова, Харкова, Кривого Рогу — учителі, студенти, учні ЗОШ I — III ступенів, яких цікавить і манить своєю красою, глибиною рідне слово.

Відкрила зустріч перший проректор Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Дов-

© Г.С. КОБИРИНКА, Л.В. РЯБЕЦЬ, 2019

женка **Г.П. Кузнєцова**, яка розповіла про історію і здобутки університету та побажала науковому товариству плідної праці.

Наукові читання розпочав директор Інституту української мови НАН України проф. **П.Ю. Гриценко**, який у вступному слові привітав усіх присутніх із початком роботи міжрегіонального семінару, наголосивши на важливості цього зібрання й усвідомлення того, що діалектна мова — це частина загальнонародної мови. У лекції «*Діалектологія в системі лінгвістичних знань*» Павло Юхимович підкреслив значення діалектології в мовознавстві, положення про цілість мови з її різними формами існування — літературний стандарт, територіальні та соціальні діалекти, що передбачає дослідження не тільки літературної мови, а й територіальних діалектів, із яких виросла свого часу літературна мова. Водночас доповідач застеріг усіх присутніх від недопустимих упереджених оцінок у ставленні до діалектів як нижчого рангу стосовно літературної мови, адже лише синтез усіх форм загальнонародної мови забезпечує цілість і глибину вивчення мови в синхронії і діахронії. У виступі зацентровано увагу й на складності збирання діалектного матеріалу, значимості методів його опрацювання й осмислення порівняно з літературним стандартом. П.Ю. Гриценко звернув увагу на різні методи і прийоми вивчення діалектних систем, зокрема й на вагомість лінгвогеографічного методу дослідження мовної системи, та на результат багаторічної праці українських діалектологів — *Атлас української мови в 3 т.* (3-й том цього атласу, у якому представлено східно-поліський континуум, було подаровано Глухівському національному педагогічному університету імені Олександра Довженка).

Концептуальною засадою у вивченні діалектних систем у цілому та східнополіських зокрема, на думку П.Ю. Гриценка, має бути використання всіх доступних джерел лінгвальної інформації та залучення до збору матеріалу учителів, студентів, і не лише філологів, а й інших спеціальностей.

На еволюцію мовних систем звернув увагу **Д.А. Марєєв** (Глухів), який виступив із доповіддю «*Еволюція говірок як проблема сучасних діалектологічних досліджень*» та презентував лінгвогеографічну працю — «*Атлас східнополіських говірок*», який Дмитро Анатолійович виконав за редакцією проф. П.Ю. Гриценка.

Сьогодні актуальними є питання й щодо добору матеріалу до діалектних словників, випрацювання їх реєстру, наповненості словникових статей, інформативності представленого ілюстративного матеріалу. Цю лінгвістичну проблематику в доповіді «*Український діалектний словник сьогодні*» розглянула **Л.В. Рябець** (Київ).

У полі зору дослідників були різні тематичні групи лексики, переважно це найдавніші шари лексики (назви житла, одягу, народної медицини, обрядові назви та ін.). Про рибальську лексику доповідав **Р.В. Міняйло** (Харків) — «*Звуконаслідування в рибальській лексичній українських говірок*».

На дослідженні діалектного наголосу як системи, а не як пережитку минулого, з яким треба боротися, не покручу, від якого треба відмовлятися,

а також як здиференційований український діалектний простір на підставі акцентуаційних ознак звернула увагу **Г.С. Кобирилка** (Київ) — «Український діалектний наголос: міфи і реальність».

Як трактувати походження слів, їх етимологію поділився досвідом **М.В. Вербовий** (Кривий Ріг) — «Із спостережень над історією слова дрóзки ‘скалки’».

Цікаву доповідь «Народні уявлення про русалок у мовній картині світу східних поліщуків» представила і молода дослідниця, учениця 10 класу, член Малої академії наук — **В.І. Ковшуля** (Глухів).

У кінці міжрегіонального семінару відбулася презентація лексикографічних, монографічних праць співробітників Інституту української мови НАН України та збірників наукових праць Інституту.

На міжрегіональному семінарі «Актуальні проблеми дослідження говірок у контексті сучасної мовної ситуації в Україні», який відбувся 11 — 12 квітня 2019 р. в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка ухвалено такі рішення:

1. Створити спільний для Інституту української мови НАН України та Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Науковий центр діалектологічних і лінгвогеографічних студій східнополіського діалекту.

2. Інститутові української мови НАН України скоординувати подальшу співпрацю фахівців кафедр Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, спрямовану на збирання діалектного матеріалу та вдосконалення теоретичних засад в укладанні Словника східної зони східнополіського діалекту та збірників діалектних текстів.

3. Викладачам Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка активізувати заохочувальну роботу серед студентів щодо відшукування ендемізмів, раритетів, які в подальшому можуть увійти до реєстру словника.

4. Паспортизувати всі матеріали, записані студентами в говірках, що забезпечить надійність матеріалу й уможливить увести їх у науковий обіг.

5. Розширити створений В.М. Куриленком локальний діалектофонд і текстофонд в університетах України.

Статтю отримано 07.06.2019

H.S. Kobyrnka, L.V. Riabets

Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

TRANSREGIONAL SEMINAR “ACTUAL PROBLEMS OF THE DIALECTAL STUDIES IN THE CONTEXT OF THE MODERN LINGUISTIC SITUATION IN UKRAINE”